

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
HUZURIDAGI KASBIY TA‘LIM AGENTLIGI
KASBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI**

**O‘RTA MAXSUS VA KASBIY TA‘LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG
KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN NEFT VA
GAZ QUDUQLARIDAN FOYDALANISH FANIDAN MALAKA TEST
SINOVI TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI**

Toshkent – 2026

O‘RTA MAXSUS VA KASBIY TA‘LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN NEFT VA GAZ QUDUQLARIDAN FOYDALANISH FANIDAN MALAKA TEST SINOVI TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

I. Maqsad

Mazkur test varianti tafsilotining maqsadi kasbiy ta‘lim fanlarini bilish darajasini baholashning malaka toifalarini berish test tizimi doirasida Neft gaz quduqlaridan foydalanish fani talabgorlarining bilim darajasini aniqlash va sertifikatlash uchun qo‘llaniladigan test varianti formati (topshiriqlar soni, turi, vaqt me‘yori), fan mazmuni tarkibi, kognitiv ko‘nikma darajalari, baholash mezonlari va talabgorlarning tayyorgarlik darajasiga qo‘yiladigan talablarni belgilashdan iborat.

II. Me‘yoriy asoslar

1.O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentabrdagi **“Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta‘lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 572-sonli Qarori.**

III. Baholash qamrovi: mazmun sohalari

“Neft va gaz konlarini ishga tushirish va ulardan foydalanish”

Kitobning boblari:

Kirish va neft-gaz konlari haqida umumiy tushunchalar

Neft va gaz konlarini ishga tushirish asoslari

Favvora va nasosli quduqlar ishlash prinsiplari

Gazlift va boshqa suyuqlik chiqarish usullari

Quduqni sinash va monitoring qilish

Quduqlarni yopish va ekspluatatsiyani yakunlash

“Neft va gaz quduqlarini burg‘ilash texnologiyalari”

Kitobning boblari:

Burg‘ilash jarayoniga kirish

Burg‘ilash minorasi va quvurlar

Burg‘ilash eritmalari va ularning xususiyatlari

Burg‘ilash asboblari va ularning ishlashi

Quduqni mustahkamlash va sementlash

Burg‘ilash jarayonini boshqarish va xavfsizlik choralari

IV. Baholanadigan mazmun sohalar va konstruktlar

T/ r	Mazmun sohalar	Konstruktlar	Testlar soni
1	Kirish va neft-gaz konlari haqida umumiy tushunchalar	Burg'ilash quduqlari to'g'risida umumiy tushunchalar, O'zbekistonda neft gaz sanoatining rivojlanish tarixi, quduqlarni burg'ilashda qo'llaniladigan asosiy vositalar, neft va gaz quduqlarini burg'ilash usullari va ularni turlari haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	2 ta
2	Neft va gaz konlarini ishga tushirish asoslari.	Quduq burg'ilash jarayonining sxemasi va mohiyati, quduq burg'ilashning zamonaviy usuli va tasnifi, gorizontall quduqlarni burg'ilash tarixi, gorizontall quduqlarni burg'ilash texnologiyasining asosiy parametrlarini asoslash, gorizontall quduqlarning profillari haqida bilimga ega bo'lishi lozim.	7 ta
3	Favvora va nasosli quduqlar ishlash prinsiplari	Tog' jinslari va ularning fizik-mexanik xossalari, tog' jinlarining tuzilishi, tarkibi, g'ovakligi va o'tkazuvchanligi, tog' jinlarini hosil qiluvchi minerallar, tog' jinlarida gaz, neft, suvlarning joylashish shartlari, Yer qobig'ining bosimi va harorati, tog' jinlarining harorati, tog' jinlarining mexanik xossalari, tog' jinlarining zichligi, tog' jinlarining g'ovakligi va yoriqligi, tog' jinlarining abrazivligi haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	7 ta
4	Gazlift va boshqa suyuqlik chiqarish usullari	Burg'ilash qurilma va minoralari, quduqlarning burg'ilash bosqichlari, burg'ilash quvurilmalari tarkibi va ularning tasnifi, burg'ilash minoralari, ularning turlari va jihozlari, burg'ilash minoralarini tik yo'nalish bo'yicha tanlash haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	2 ta
5	Quduqni sinash va monitoring qilish	Rotor yordamida quduqlarni burg'ilash, quduq tubi dvigatellarining sinfi, turbinali burg'ilash jarayonida burg'laylantiruvchi asbob uskunalar, Bir, ikki, uch turboburlar, TS-turdagi ikki seksiyali va ZTS-turdagi uch seksiyali turboburlar, vintli quduq tubi dvigatellarining tasnifi, elektro burlar, burg'ilash tizimining to'k keltirish sxemasi, gorizontall quduqlarni turbinali burg'ilash haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	4 ta

6	Burg'ilash jarayoniga kirish	Burg'ilarning qo'llanilishi va ularning tasnifi, parrakli burg'ilar, sharoshkali burg'ilar, jins yemiruvchi asboblarning tasnifi, yaxlit olmosli burg'ilar, olmos burg'ilar va sintetik polikristal bilan armaturalangan burg'ilar, maxsus mo'ljallangan burg'ilar, kern oluvchi va ko'taruvchi burg'ilar, kernlarni chiqarishga ta'sir qiluvchi kuchlar va burg'ilash bosqichlari haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	2 ta
7	Burg'ilash minorasi va quvurlar	Qattiq qotishmalar haqida ma'lumot, qattiq qotishmali keskichlarning shakli va o'lchamlari, qattiq qotishmali koronkalarni tayyorlash texnologiyasi, texnologik burg'ilash rejimi, olmosli burg'ilashning qo'llanilish shartlari va afzalliklari, olmosli koronkalarining konstruktiv elementlari, burg'ilash va quduq usti jihozlari, burg'ilash rejimi parametrlarini bir biriga optimalligi haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	1 ta
8	Burg'ilash eritmalari va ularning xususiyatlari	Burg'ilash birikmalarining tarkibi, ishlash sharoitlari, asosiy elementlari, quduqlarni rotorli, quduq tubi dvigatellari bilan burg'ilashda, quvurlar birikmasida sodir bo'ladigan zo'riqishlar, burg'ilash quvurlar birikmasi, burg'ilash birikmasining tarkibidagi elementlar, burg'ilash birikmasini jamlash va ishlatish haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	5 ta
9	Burg'ilash asboblari va ularning ishlashi	Quduqlarni yuvish va yuvish eritmalarining vazifalari va ularga qo'yiladigan talablar, burg'ilash eritmalarining tarkibi, burg'ilash eritmalarining realogik xossalari, suv asosli burg'ilash eritmalari, yuvish eritmalarining xossalarini aniqlash usullari, gilli burg'ilash eritmalarining xossalarini aniqlash suv asosli yuvish eritmalarini qayta tiklash uchun kimyoviy reagentlar, neft asosli yuvish eritmalari, normal sharoitda quduqlarni burg'ilashda qo'llaniladigan gilli eritmalarning vazifalari, burg'ilangan jinslarda yuvish eritmalarini tozalash va tozalashda qo'llaniladigan jihozlar, burg'ilash eritmalarini quyqumdan tozalash haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	4

10	Quduqni mustahkamlash va sementlash	Burg'ilash rejimi va ularning parametrlari, burg'ilash eritmalarining asosiy parametrlarini tanlash, burg'ilash parametrlarining burg'ini, qazib o'tish mexanik tezligiga va yechilish ko'rsatgichiga ta'siri, burg'ini quduq tubida ratsional ishlash vaqti, turboburlasr bilan ishlash rejimi, rotor bilan ishlash rejimi, optimal burg'ilash tezligini aniqlash, burg'ilash jarayonini nazorat va boshqarish rejimlari, burg'ilash rejimi parametrlarini nazorat qilish haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	4 ta
11	Burg'ilash jarayonini boshqarish va xavfsizlik choralari	Quduqlarni burg'ilashdagi murakkabliklarni oldini olish va ularga qarshi turish, burg'ilash eritmalarini yutilishi, quduqlarda burg'ilash eritmalarini yutilish sabablari, gaz namoyon bo'lishini oldini olish chora – tadbirlari, mustahkamlash quvurlari oralig'ida gazni paydo bo'lishi, quduqlar sementlangandan keyin gaz paydo bo'lishida diffuziyaning roli haqida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.	4 ta

V. Baholanadigan kognitiv ko'nikmalar va taqsimoti

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Ulushi (%)
1.	Bilish	Fanga doir nazariy ma'lumotni, atama va qoidalarni eslab qolish, tushunish, nazariy jihatdan tahlil qila olish	20 %
2.	Qo'llash	O'zlashtirgan nazariy bilim va tushunchalarni yangi kontekstlarda (ta'limiy, muammoli vaziyat va pedagogik-psixologik holatlarda) ishlata olish	60 %
3.	Mulohaza qilish	Muayyan faktlar, dalillar va normalarni mantiqiy bog'liq tarzda tahlil qilib, jarayonlarning ketma-ketligini farqlab, vaziyatni analiz qilib, xulosalar chiqara olish	20 %

VI. Test turlari va taqsimoti

T/r	Test turi	Izohi
1.	Y1	To'rtta variantdan bittasi to'g'ri bo'lgan muqobil javobli yopiq test

2.	Y2	Tartiblangan bir nechta javoblardan to'g'rilarini topishni talab qiladigan muqobil javobli yopiq test
3.	Y3	Moslashtirishni talab qiladigan yopiq test
4.	Y4	Gap yoki jarayonlarni to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirish talab etiladigan yopiq test

VII. Baholash mezonlari va ajratilgan vaqt

Test topshiriqlari umumiy 80 ball bilan baholanadi.

Har bir to'g'ri javob 2 ball, noto'g'ri javob esa 0 ball bilan baholanadi.

Test topshirig'ini bajarish uchun 80 daqiqa vaqt me'yori belgilanadi.

VIII. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

IX. Tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Neft va gaz konlarini ishga tushirish va ulardan foydalanish" Mualliflar: A.A. Zokirov, U.A. Ziyomuhamedova, A.X. Agzamov, M.Q. Nazarbekov (2017)

2. "Neft va gaz quduqlarini burg'ilash texnologiyalari" Mualliflar: A.M. Aminov, X.D. Fayziyev (2014)

**Eslatma:* test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan - to'g'ri manbalardan olinmaydi. Malaka sinoviga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.